СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 60. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 29-го березня 1944. No. 60. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, March 29, 1944. VOL. LII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — П'ЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

ПЛАТА МАЙНЕРІВ ВІД ВСТУПУ ДО ВИХОДУ ПОТВЕРДЖЕНА

ВАШИНГТОН. — Найвищий Суд Злучених Держав підтримав домагання трьох відділів юнії Майн, Мил енд Мелтер Воркерс, приналежних до СІО, щоб плата за їх денну роботу обчислялася за час від вступу до копальні аж до виходу з неї. Проти цього домагання внесла компанія Слос Шефілд Стіл енд Айрон й інші прохання до Найвищого суду, щоб цю справу вирішити засадничо. Референтом був суддя Френк Морфі і він підтримав домагання юнії. Тому, що домагання майнерів в копальнях залізної руди є такесаме, як домагання вуглевих майнерів, опінія в правничих колах така, що рішення Найвищого Суду відноситься теж і до вуглекопів та інших подібних копальників.

ЧЕРВОНІ Й СИНІ ПАЙКОВІ МАРКИ ДАЛІ ВАЖНІ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Адміністрації Цін продовжило важність синіх та червоних пайкових значків у безконечність. Відтепер власники крамниць не будуть зважати на дати, призначені на важність цих значків, що находяться в 4. пайковій книжечці. Бюро надіється, що це рішення приймуть з вдячністю до відома не лише власники крамниць, але теж і 40,000,000 домашних господинь, що орудують пайковими значками.

ДЕЯКЕ ЗАМІШАННЯ ПРИ ПІДВИЩЦІ ПОШТОВИХ ОПЛАТ.

НЮ ЙОРК. — Зогляду на багато нових зарядженъ при підвищці поштових оплат, які ввійшли в силу в неділю 26. травня, управа пошти завважала великі непорозуміння при висиланню повітряної пошти, переважно до вояків. Ця оплата підвищена на 8 центів із 6. Натомісць мало було помилок у наліплюванню марок на місцеві листи. Оплата на місцеві листи тепер такасама, як і на позамісцеві і досягає 3 центи без виїмку. Одначе треба точно вважати на оплату при листах, щоб не були затяжкі, бо інакше йде подвійна оплата.

ДОМАГАЮТЬСЯ КЛІНІК ДЛЯ УМОВО НЕДУЖИХ.

МІНЕОЛЯ (Ню Йорк). — Повітова Рада Наглядачів рішила домагатися оснування окремих клінік для умово недужих. Між вертаючими з війни ветеранами завважали часті випадки умового забурення, а це приносить небезпеку для населення. Тому, що умові забурення треба прослідкувати іншими способами, ніж звичайні недуги, рада стоїть за окремі клініки для таких недуг.

СУДДЯ ЗГАДУЄ КНИЖКУ „САБОТАЖ" І „АНДЕР КОВЕР".

НЮАРК (Ню Джерзі). — Перед федеральним судом розпочалася розправа проти 19 членів Німецько-Американської Лігі Професіоналістів за те, що вони поширювали пропаганду в користь Німеччини, але не зареєструвалися передтим, як агенти чужих держав, як цього вимагає закон. Вибрано відповідну лаву присяжних суддів, а на домагання оборонців федеральний суддя Міні остеріг присяжних, щоб вони впродовж розправи не читали книжок „Саботаж" і „Андер Ковер". Другий оборонець зажадав ще провірки, чи котрий присяжний не слухає радіо-промов Волтера Винчела, але федеральний суддя відкинув це домагання.

ВОЯК СТАЄ ВОЯКОМ ВІД ЧАСУ ПРИСЯГИ ПРИ ПОКЛИКАННЮ.

ВАШИНГТОН. — Вояк стає обовязково вояком не від дня, коли він перейде фізичну провірку своєї здатности, але аж від дня його покликання („індокшен") і зложення присяги. Таке рішення видав Найвищий Суд Злучених Держав на апеляцію б. професора університету Тексас Артура Билингса. Його держала під арештом військова влада після асентирунку зате, що він виявив, що його совість не дозволяє йому на військову службу. Суд видав теж пояснення, що провірка фізичної спосібности при поборі є лише частиною підготови хлопця на вояка, а дійсно покликання і присяга є кінцем цієї процедури.

ЗІПСОВАНО 48,000 КОРОБОК МОЛОКА.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Федеральна Комісія для Надвишки Харчів наказала знищити 48,000 бляшанок консервованого („евапорейтед") молока. Молоко доставило підприємство Вестервил Крімері з Ковингтон, Кентокі. Коли молоко наспіло до Філядельфії, почало псуватися вже по двох тижнях. Підприємство мусіло прислати безплатно і на власний кошт 48,000 бляшанок свіжого молока.

Вилкі закидає адміністрації залишення воєнних ідеалів

МИЛВОКІ (Висканзин). — Вендел Вилкі у своїй промові як кандидат на номінацію на президента з рамени Републиканської Партії, закинув адміністрації Рузвелта, що вона нарочно залишає ідеали, за які ведеться теперішня війна і не придержується постанов Адлянтійського Чартеру. „Великою трагедією теперішньої години є це, що наш уряд, який виключно контролює закордонну політику, затратив напрямні і не придержується високих цілей, за які ми воюємо" — казав Вилкі. На підтвердження цієї заяви Вилкі згадав такі приклади: Легковаження прав малих держав, як от непорозумінь в справі границь Польщі й політика супроти Франції. Згадуючи докладніше засади, за які Америка має стояти, сказав Вилкі: „Я відданий справі свободи в Злучених Державах і знаю, що як наш край не постоїть за свободу по інших краях, то й наша свобода буде загрожена".

СЕКРЕТАР ГОЛ ЗАКИДАЄ ПОМИЛКУ ГУБЕРНАТОРОВИ ДЮЇ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол, відповідаючи губернаторови нюйорського стейту Дюї на його промову, сказав, що Дюї помиляється на 100%, коли твердить, що департамент стейту віднісся до британського уряду з жаданням, щоб британський цензор заборонив американським кореспондентам новинки з війни. Гол сказав при цім, що він ціле своє життя боровся за свободу преси, тому і тепер він стоїть за цю справу.

АМЕРИКАНСЬКА ВОЄННА ФЛЬОТА ЗАЙМЕТЬСЯ ЗАВЕДЕННЯМ ОДНОЦІЛЬНОЇ СВІТОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ВАШИНГТОН. — На запит, чи воєнна фльота готова до великого завдання злуки міжнародних комунікаційних засобів, колиб таке жадання вийшло з конґресу, прийшла відповідь, що фльота готова. Пщедсідник Федеральної Комунікаційної Комісії заявився за одноцільну міжнародню систему всіх телеграфічних та бездротних комунікацій. Протиадмірал фльоти Джозеф Р. Редмен, директор комунікацій воєнної фльоти, сказав про це представникови бюра Юнайтед Прес, одначе заявив, що фльота не старається за переведення цього пляну, хоч є готова виконати доручення.

Промова Чорчила дивує британців

ЛОНДОН. — Британська публична опінія пробує розгадати, чому премієр Чорчил у своїй радіовій промові не згадав нічого про різні справи першої ваги, які він повинен був згадати: Наприклад, чому він не говорив про єдність між Аліянтами і не згадував Атлянтійського Чартера? Догадуються, що це тому, бо на передодні інвазії Европи із заходу між Аліянтами йдуть важні переговори про різні важні питання, наприклад про розділ сфери впливів в Европі між три потуги.

ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ЗА ІМПЕРІЯЛІСТИЧНУ ПОЛЬЩУ

ЛОНДОН. — Каже Польська Телеґрафічна Агенція, що в Клемента Атлія, заступника британського премієра й провідника британської партії праці, зявився польський віцепремієр Ян Квапіньскі зо закликом від виконного комітету польських підземних соціялістичних організацій відкинути російські претенсії до польської території та зо закликом до польських робітничих кругів противитися уступствам для Росії та обороняти польські права до „польських просторів, що їх займає червона армія".

НІМЦІ ВИЛОВЛЮЮТЬ ПОЛЯКІВ

МОСКВА. — Бюро Ройтера доносить, що по Варшаві, Кракові, Люблині й інших великих польських містах працюють німецькі відділи Ґестапа, виловлюючи поляків. Арештованих відсилають до Німеччини, а деяких заставляють працювати коло фортифікацій західних берегів рік Буга й Висли.

НІМЦІ ОРҐАНІЗУЮТЬ БІЛОРУСЬКУ КВІСЛІНҐІВСЬКУ РАДУ

Німці зорґанізували Білоруську Центральну Раду, котра стоїть за тісну воєнну співпрацю Білоруси з Німеччиною.

На чолі білоруських квіслінґів стоїть проф. Радослав Островський. Ґрупа має свій осідок у Литовськім Мінську. Рада поширяє свою діяльність на повіти Вільну й Полісся.

НІМЦІ ЗАХОПЛЮЮТЬ ЗАКЛАДНИКІВ У ГОЛЯНДІЇ

ЛОНДОН. — Німецька окупаційна влада взяла в голяндському місті Альмельо сотку закладників за те, що в якійсь видно любовній афері вбито одного німецького вояка.

У лютім німецькі окупаційні війська розстріляли в Бельґії 75 бельґійців у відплату за напади бельґійців на німецьких вояків.

ДІЛО МИЛОСЕРДЯ. — Новий шпитальний поїзд, збудований „Американською Залізничою Службою в Італії" з італійських і німецьких залізничих возів. До нього вантажать ранених у концентраційному пункті ранених Ріярді. Поїзд відвезе ранених до шпиталів, що положені на тилах воєнної округи.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗАНЯЛА КАМЯНЕЦЬ ПОД., ГОРОДЕНКУ Й САДАҐУРУ

ЛОНДОН. — Головна команда червоної армії оповістила заняття німецького бастіону на Дністрі, Камянця Подільського, та вступлення червоної армії до передмість чорноморського порту Миколаєва.

На полудне від Камянця червона армія натискає на Чернівці, де вона заняла вже міста Заставну й Садаґуру. На захід від Черновець, уже в Галичині, червона армія заняла місто Городенку. У Тернопільщині червона армія заняла повітові міста: Монастириська, Коропець і Золотий Потік, в Камянеччині Ярмолинці, Смотрич, Віянківці, Нову Шицю й Довжок, як також: Ленчівку, Альготе, Швейків, Бариш, Порхово, Соколів, Сновидів, Костельники, Беремяни, Латач, Кадіївці, Шарівку, Петраші, Дашківці, Говори й Кучу.

УКРАЇНСЬКІ ПАРТИЗАНИ ДІЮТЬ У ТЕРНОПІЛЬЩИНІ.

За звідомленням головної команди червоної армії, в Тернопільщині оперує відділ українських партизанів.

Відділ доконав оноді несподіваного атаку на один німецький ґарнізон, вибив 120 офіцирів і вояків, взяв у полон 23 бранців та забрав 11 машинових крісів, 4 моздірі, понад сто рушниць і автоматичних крісів.

У СОЮЗІ ОРҐАНІЗУЮТЬ УЖЕ ТРЕТЮ ПОЛЬСЬКУ ДИВІЗІЮ.

МОСКВА. — Третя дивізія польської армії, що воює плече об плече з червоною армією, вже викінчила орґанізацію й вишкіл та готова до виходу на фронт.

На її чолі стоїть ґенерал Станіслав Ґалецкі й називається вона іменням Ромуальда Травґута, польського патріота 19. століття, котрого повісив царський уряд. У її рядах находиться багато поляків зо західної України. Декотрі вже билися в партизанських відділах у лісах центральної Польщі. Дехто пережив львівські погроми. Дивізія дістала все узброєння від совєтського уряду.

Замітною аферою дивізії був бенкет, влаштований в її честь з нагоди надання її рапорів. На бенкеті були приявні військові представники Америки, Чехословаччини, Франції, Югославії. Не було представника Англії.

І ПОЛЯКИ ХОЧУТЬ ПІДПИРАТИ ЧЕРВОНУ АРМІЮ ПРОТИ НІМЦІВ.

Польська Телеґрафічна Аґенція передає звідомлення московського радія, що до головної команди червоної армії в Рівнім на Волині зголосився польський командант підземних польських орґанізацій та предложив червоній армії польську співпрацю.

Польський уряд на вигнанню каже, що він поручив всім командантам відділів підземних польських орґанізацій встановити звязки з совєтськими військами та співділати з ними проти німецьких військ у Польщі. Цей приказ уже розголосила радіова станція „Світ", що стоїть у звязку з польським урядом у Лондоні.

З Москви ще нема вісток про те, як совєтський уряд приняв польську пропозицію. Новий приказ польського уряду стоїть у різкім противенстві до попереднього зарядження поляків у Лондоні, котре казало польським орґанізаціям у підпіллю боротися проти німців, але не навязувати ніяких взаємин з червоною армією так довго, поки совєтський уряд не приверне дипльоматичних взаємин з польським урядом у Лондоні.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТАКИ БЮТЬ ПО НАЦІСТИЧНИХ БАЗАХ У ФРАНЦІЇ.

ЛОНДОН. — Понад 600 „літаючих фортець" і „либерейторів", в товаристві коло тисячки боєвиків, ударило на німецькі повітряні бази в Франції та залізничий узол Тур. Ворог ставив тільки невеликий повітряний опір. Американці знищили ворогови 38 літаків. Утратили 6 бомбовиків та 15 боєвиків.

У неділю вночі британські літаки скинули 2,240 тон бомб на німецький сталевий центр Ессен.

ГАРМАТНІ БОЇ КОЛО КАСІНА.

НЕАПОЛЬ. — Весь тягар боїв коло Касіна поносить тепер артилерія. Підчас коли гармати розбивають готелі, що їх німці перемінили на бастіони, піхота спочиває без діла.

Аліянти відбили сильні атаки німців під Римом.

ВІЙСЬКОВИЙ ЧАСОПИС ПРИЗНАЄ НЕВДАЧУ КОЛО КАСІНА.

НЕАПОЛЬ. — „Стар енд Страйпс", орґан американських вояків на фронті, та „Мейпл Ліф", подібний орґан канадійців, описують аліянтську кампанію коло Касіна як невдачу. Каже цей останній, що добуття Касіна мало бути відкриттям дороги на Рим; покищо ці двері не відкрилися.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною)		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Заслона далі відкривається?

Поважний лондонський тижневик „Обзервер" виступив з заподанням начерку рішень, що, за його донесенням, запали були на конференції Рузвелта, Чорчіла й Сталіна в Тегерані відносно окупації Німеччини по аліянській перемозі над нею. Газета не може підносити претенсій на офіціяльну заяву, але вона досі звичайно добре вгадувала тайні дипльоматичні рішення, і тому її голос уважають таким важним, що, про це переслано негайно довжезну каблєграму в американські газети.

За заподаннями „Обзервера", по перемозі Аліянтів над Німеччиною, вона буде окупована аліянтськими військами. Це ми властиво вже здавна знаємо, бо серед аліянтських воєнних знавців здавна панує малощо не однодумне переконання, що в минулу війну власне через те, що вони не окупували цілої Німеччини своїми військами, німці осталися переконані, що вони не були переможені війною, а тільки здалися добровільно під впливом Вилсонової пропаганди. Питання властиво було би тепер тільки в тому, як Німеччина має бути окупована, а передусім чи окупаційні війська це мають бути перемішані війська всіх, або хочби головних, аліянтських держав, чи може військам кожної великої аліянтської держави мала би признана до окупації певна стрефа?

Власне „Обзервер", відповідаючи на це питання, каже, що великі держави в Тегерані погодилися на поділ Німеччини на окупаційні стрефи. Отже Баварію, Віртембергію й Саксонію, себто менше-більше південну Німеччину, малиби заняти війська Злучених Держав, західну Німеччину, від французької границі, брітійські війська, а східну Німеччину аж по ріку Дунай і Одру російські війська. Австрію й самий Берлін мали би заняти спільно війська цих трьох держав.

Якщо заподання „Обзервера" справді відповідають правді, то звісно це вирішувало би теж питання, які війська мали би від здачі Німеччини аж по викінчення мирової конференції займати відбиту від Німців польську територію. Коли російські війська мали би стояти над Одрою, то над Вислою мали би стояти певно теж російські війська, або хіба польські леґіони, союзні з російськими військами. Ледво чи можна подумати, щоб Аліянти на такий випадок плянували покликати з Африки, чи з Азії війська польського уряду в Лондоні. Було би це рішення отже однозначне з відданням впливів у центральній і східній Европі російському урядови.

З тої причини й можна сподіватися, що представники різних держав у центральній і східній Европі певно зажадають тепер вияснення, чи ці ревеляції „Обзервера" правдиві. Завдяки таким домаганням ми може й довідаємося ще одну дальшу правду про порозуміння провідників світових потуг у Тегерані. А про Тегеран ми чейже оправдані домагатися цілої правди.

Совєтсько-німецька заковика

Часописи доносять кожного дня про нові совєтські здобутки. Сальви на Кремлі сповіщають щораз нові триюмфи совєтської армії. І так виглядає, що вже дуже близький час, коли совєтські війська стануть на лінії Курзона.

Що так буде, в те ніхто не сумнівається. Що Совєти задержать здобуті землі, що сягають по ту границю, це теж увім відоме. Невідоме тільки, що буде далі.

Ось це є те, над чим тепер ломлять собі голови. Та дійсну правду буде можна добачити доперва тоді, коли совєтські війська будуть далі посуватись, себто коли посунуться поза лінію Курзона, а німці будуть далі відступати. Покищо треба тільки догадуватись. І до таких здогадів треба зарахувати і те, що читаємо в Ню Йорк Таймс з 27. березня б. р. про акцію „вільних" німців" та попавших в совєтський полон німецьких ґенералів та офіцирів.

Щож такого цікавого є у тій акції. Отже цікаве те, що виступають разом пруські ґенерали з найяркішими німецькими комуністами, що опинились в Совєтах. Вони погоджуються в тому, що по німецькій прогрі й знищенню Гітлера і націзму — повинна бути захована неослабленою німецька збройна сила.

Ось так, наприклад, німецький пруський ґенерал, Волтер фон Зайдліц, говорить собі в совєтському полоні на зборах, що Гітлер мусить бути обовязково усунений, але „Вермахт" не може бути розбита, бо це є передумовою „чесного миру". Знов полковник фон Гувен стверджує, що не зважаючи на війну німців з Совєтами „російський нарід цінить культурні осяги Німеччини, її музику, її клясиків". Вкінці заключає, що приязнь з Совєтським Союзом, як і з усіми іншими державами, є для Німеччини життєвою справою".

Можнаб навести подібні промови ще інших ґенералів, чи кого там з бувших націстів, що опинились у Совєтах, але й того, що сказане, вистарчає. Роздумуючи над тим усім, дописуючий до ґазети Ню Йорк Таймс приходить до слушного заключення, що все те не моглоб діятись у Совєтах, колиб на те не було дозволу самого Сталіна. Бо чи можна би було комусь відважитись говорити в Совєтах, наприклад, про німецьку культуру, коли там весь час чути було з усіх боків тільки про німецькі вандальства, про нищення бібліотек, чи таких домів, як Толстоя чи Чайковського?

Ствердивши це, треба іти далі, себто спитати себе, чому саме це все діється, чому саме Сталін ось так поступає. Дописувач згаданої ґазети це робить. І приходить до заключення, що Совєти вже тепер приготовляються до одного важного повоєнного кроку: до відновлення совєтсько-німецького договору.

Очевидно, що й це заключення треба брати як здогад дописувача ґазети Ню Йорк Таймс. Та коли того роду часопис дає місце на такий здогад, і то в такому місці, в якому появляються часто статті найвизначніших вчених, дипльоматів і письменників, то видно, що й ґазета привязує до нього ваґу.

Проф. Микола Чубатий.

ЗВІДКИ ВЗЯЛИСЬ НАЗВИ „МАЛО-ПОЛЬСЬКА ВСХОДНЯ" ТА „ҐРОДИ ЧЕРВЕНСКЕ"

Перехрещена українська Галичина.

Нині, в часах, коли валиться цілий політичний лад в Европі, а панування червоних росіян над Західною Україною є майже фактом довершеним; все ще в Америці в польській пресі появляється на означення Галичини назва брукової львівської преси — Малопольска Всходня"; рідше натомісць появляється тут друга назва „Ґроди Червенске", яка то назва, винайдена на означення української Галичини яких десять літ перед вибухом теперішньої війни, стала поширюватися в останніх роках польського володіння над Галичиною та щораз більше випирати назву Малопольска Всходня.

В останніх літах перед упадком Польщі уживання тих двох назв серед поляків в Европі було поділене немов поміж два польські табори. Табор вшехполяків, себто найбільше шовіністичної партії, до якої належала більшість польської інтеліґенції, послугувався на означення Галичини назвою *Малопольска Всходня*. Вшехполяки стояли в опозиції до правлячого табору пілсудчиків та хотіли тим чином зазначувати свій більший від тамтих патріотизм на кресах. Натомісць правлячий табор пілсудчиків, теж сильно наповнений шовіністами, що воліли опозицію проти уряду заміняти за блага карієри та перейшли до правлячого табору, вживали радше нової назви Ґроди Червенске.

Тому, що обидві назви не були назвами урядовими того краю, але назвами видуманими польською публіцистикою, отже назвами свого роду приватними, урядові кола та всі, що не хотіли дразнити українців, послугувалися назвою адміністрації — „Воєвудцтва Полудньово-Всходнє". Бо ніде правди діти, найбільше українців дразнила перша назва, технічний термін вшехполяків-шовіністів, Малопольска Всходня. Тому є доволі дивним, що саме цей найбільше шовіністичний та провокуючий українців термін принявся в польськоамериканській пресі майже без виїмку. Цим терміном послугується ця преса на означення української Галичини ще й нині, в часах, коли справа Західної України для поляків така безнадійна.

Ново видуманий термін Малопольска Всходня на означення Галичини викликував серед українців подвійні настрої. Був українець в злім гуморі так і лютився, як почув ці два слова на означення землі українського короля Данила. Колиж був в добрім гуморі, так додавав: ця земля дійсно є Малопольскою, бо в ній є мало поляків. Це знов доводило до пасії кресового патріота. Ця назва все когось дразнила і вірю, що вона зникне безслідно в майбутности, тому хочу над її гробом розповісти про її слабосильне, все штучно підтримуване життя та про близьку смерть.

Звідки взялася дивачна назва Малопольска Всходня та чому її ввели?

Хто був автором цеї назви на означення Галичини, певно не знати. Загально було переконання, що її видумав бруковий львівський щоденник „Век Нови", чи там „Век Новий", як викрикували по цілім Львові бідні хлопчаки - кольпортери. По завойованню Галичини від українців поляки відчували, що вони в цім краю невелика меншина, тому старалися усіми можливими штучними способами надати тому краєви польський характер. Львівський бруковий часопис старався прислужитися теж спільній справі, так і видумав цю дику назву, абсолютно нічим неузасаднену.

Малопольска це була одна із провінцій старої Польщі, у протиставленні до Велькопольскі, себто до західної Польщі — Познанщини. Малопольска у вущому розумінню це була країна на північ та на захід від середущої Висли, обнята її коліном. Зі заходу та полудня границею Малопольщі була Висла, а ріка Пилиця з півночі та зі заходу. В ширшому розумінню до Малопольщі зараховували теж краківську землю та Люблинщину. Навіть за старих польських часів українська Галичина ніколи не була називана Малопольскою, тільки Воєвідством Руським, приватно також Червоною Русю, бо від передісторичних часів була руською, себто українською землею. Стисло беручи з історичного боку, Малопольска Всходня це східний пояс Польщі на пограничі української етноґрафічної території, отже Галичини, Холмської Землі та Підляша.

По завойованню Галичини Польщею 1919 р., треба було ці українські криса хоч зовнішно перемалювати на польське; тому видумали, що це є та побільшена Малопольска, отже Малопольска Всходня. Назва Малопольска Всходня затриюмфувала тоді скоро по цілій Польщі, особливо за часів вшехпольського володіння Польщею перед 1926 роком, себто перед приходом до влади Йосифа Пілсудского та його леґіонової братії. Стисло урядовою назвою Малопольска Всходня й тоді не була.

Звідки взялася назва Ґроди Червенске та що вона хотіла говорити?

В році 1926 Йосиф Пілсудскі зробив державний переворот та започаткував період умірованої диктатури. Пілсудский особисто мав за собою деяке україно-фільське минуле, але його ціле окруження на урядових позиціях заповнили вшехполяки, що для карієри стали на службу новому режімови. Їх звали в Польщі насмішливо Четвертою *Леґіоновою Бриґадою*, бо правдивих леґіонів було тільки три бриґади. Проте вони принайменше назовні хотіли наслідувати дещо більшу толеранцію у відношенні до українців. Тим, правда, вони більше хвалилися, як було в дійсности, але на доказ цього вони стали закидати назву Малопольска Всходня, а вводити нову назву на означення Галичини „Ґроди Червенске", видуману Станіславом Закшевским, професором польської історії на львівськім університеті, прихильником Пілсудского. Ця нова назва, не маюча в собі слова „Польска", дійсно менше дразнила українців, хоч вона була така сама імперіялістична, як і попередна назва Малопольска Всходня.

Ґроди Червенскє себто Червенскі Городи це той пояс землі, що його Св. Володимир мав добути по словам Нестора Літописця 983 р. на ляхах. По думці польських істориків це була тоді етнічно польська земля, хоч це не є історично нічим доказане. Нестор Літописець вичисляє прикладово кілька з тих червенських городів — Червень, Перемишль, Белз та інші городи. Нині українськими та польськими безсторонніми істориками приймається загально, що Червенські Городи це пограничний українсько-польський пояс над рікою Сяном та Вепром на Холмщині, отже щонайбільше західний скравок української Галичини. Само місто Червень мало лежати десь в дорічю ріки Вепра на Холмщині. Серіозних істориків, виключаючи ненаукових шовіністів, які говорилиб, що ціла Галичина це були ці Володимирові Червенскі Городи, нині нема. Проф. Закшевскі порадив тепер розтягнути назву Ґроди Червенске на цілу Галичину аж по Збруч, бо тим хотів він немов узасаднити, що ще перед часами св. Володимира Галичина належала до Польщі; її тільки завоювала Україна. Тим чином ніби то тепер Польща тільки своє відібрала. Псевдо-наукові розправи учнів проф. Закшевского стали доказувати навіть істнування первісної польської кольонізації в Галичині.

Досить, що нова назва Ґроди Червенске стала немов офіціяльною назвою пілсудчиків; опозиційні вшехполяки по старому вживали назви Малопольска Всходня; урядові кола особливо центрального уряду в Варшаві послугувалися звичайно таки, назвою: три полудньово-східні воєвідства.

Галичина та Західна Україна нецензурні назви.

Немов у відповідь на провокаційну назву Малопольска Всходня стала українська публіцистика вживати майже загально назви Західна Україна навіть там, де краще відповідалаб стара назва Галичина. До року 1930 польська влада ще сяк так толерувала цю назву, але згодом зачали її в пресі цензурувати. Тоді повернула серед українців до давної назва: Східна Галичина, а для Волині, Холмщини та Підляша, спільна назва: північно-західні землі. По якімсь часі вже й стара, уцтива назва Галичина найшлася на індексі заборонених слів. Союз Українських Журналістів та Письменників звернувся тоді до львівського воєводи зі запитом, як ми маємо наш край називати, щоб люди розуміли, про що йде, та щоб ця назва нікого не дразнила. Воєвода Білик позволив вживати назви Галичина, заборонив назву Західна Україна, а рівночасно обіцяв спросити конференцію українських та польських вчених по половині, щоб вирішили з наукового боку назву для того краю.

Дійсно десь чи не в 1937 році кількох нас істориків та україністів, членів Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, дістало запрошення до воєводи на конференцію. На запрошенню були теж подані імена науковців поляків запрошених на цю конференцію. Конференцію день перед її відкриттям відложили на пізніше й вона вже ніколи не відбулася. Сторпедували її шовіністичні польські науковці, які не бажали собі річевими аргументами дискутувати про назву цеї української землі. Так і до упадку Польщі Галичина лишилася країною без назви. Ні Малопольскою Всходньою, ні Ґродами Червенскими, ні Галичиною, ні Західною Україною вона урядово не стала.

ОЛ. ЛУГОВИЙ

Права автора застережені

ЧОРНІ ХМАРИ ІЗЗА ПРИПЯТИ

Історична повість з часів Хмельниччини.

48)

Наказний гетьман дав знак київському полковникови спішитися. Миттю козацтво зіскочило з коней, швидко відведено коней далі від передових лав. Їх минали сотні других козацьких полків, які щойно зближувались до терену бою у повному бігу. Спішилися і підбігали ближче річки відкривали мушкетний огонь. Почався затяжний бій за греблю. На вогонь пятьдесятьох гармат, рясну стрілянину мушкетів, козацтво відповідало рідкими стрілами. А до греблі підходили вже литовські кінні полки закутих в панцирі райтарів, драгонів і панцирних. Знов козацтво відскочило на сотню-півтори сяжнів від греблі, всіло на коней, щоб тим гідніще ворога привитати.

Счинилася люта січа. На леві козацькі полки насідали опанцирені частини стольника Вінцентія Корвин-Гонсевського,[48] драгони Невяровского, Нольда, райтарський німецький полк Райнгольда Тизенгавзена. До греблі чвалали дальші литовські частини. Піхота займала становища здовж Лоївки, звідтам обстрілюючи козацькі крила густим огнем. Полонина вкрилася трупами козаків, коней. Переслідувані ворогом київці, понісши страти, відійшли до перелісків. Там швидко спішилися й привитали ворога градом влучних стрілів з близької відсталі. Згинув поручник Ян Прокульбицкий, поранено в ногу Корвин-Гонсевского, під ним і Невяровским вбито коней. Литовські ряди розірвалися, настало замішання, а страти від козацького вогню все більшали. По полонині вганяли коні без їздців, їздці без коней, квилили і стогнали поранені й конаючі. До більших страт спричинилася литовська артилерія, у замішанні випустивши чергу стрілів по власній кінноті.

У цей час лівокриловий Овруцький полк змяв литовські частини, охороняючі греблю з південно-західного боку і кинувся відтяти від греблі ті полки, що задалеко від греблі загналися за відходячими правокриловим Київським полком. Київці скочили на коней, кинулися в контр-атаку.

Литовські полки в замішанні подалися до греблі. А там надбігши литовська піхота ледви стримувала поліські полки, що перетяли вже ворогови одинокий шлях відступу через Лоївку й змагалися за опанування греблею. Становище різко змінилося в користь козацтва. Недобитки литовської кінноти не мігши добитись греблі, наосліп гнали у багнисту Лоївку. Річка вкрилася вимазаними мулом блискучими колись панцирними, ще більше валялося їх по полонині. Борикалися з грязюкою збиті з коней над самою річкою, під вагою лат і узброєння не мігши навіть піднятися. Непереможна кіннота литовського князя-гетьмана була розгромлена. Та на козацтво насувалася грізна небезпека з запілля.

З Брагина верталися кінні корпуси Смольского, Коморовского і Павловского, у силі до чотирьох тисяч коней. Павловский прибув до Брагина з Річиці по Хайницькому шляху перед самим виступом. Не вислідивши козацьких сил в околицях Брагина, корпуси вертали до головної армії. Здалеку ще, почувши гук гармат, корпуси прискорили марш, перелісками зручно оминаючи козацький табор, і несподівано обрушилися на ліве козацьке крило, у хвилі, коли козацькі сотні заганяли розбиту литовську кінноту у Лоївку.

Слабі Чорнобильський і Брагинський полки не витримали удару з двох боків: з фронту на них знову обрушилися свіжі полки Ґротизіуса, Курбского, Мелешка, сотні Гонсевского і Нольда. Козацька армія вмить розірвалася на частини. Суцільний фронт лівого крила розгромлено. Потворилися покремі острівки козацького опору, але вони один по одному зникали у повенні литовської сили...

Ось розпучливо відбивається гурт козаків з брагинським полковником. На них насіло вчетверо більше ворогів. Гарячий полковник Голота рубає з плеча важким, на литвинах здобутим палашом. З ним рядом бються козаки, крок за кроком відсуваючись до річки. Один по одному падають з коней порубані. Здичавілі від крови коні вириваються з литовського перстеня, волочать по землі конаючих їздців, не вспівших виняти ногу зо стремена, волочать доти, поки якась мушкетна куля не звалить їх. Падають з передсмертним квилінням на своїх господарів, мішається козацька і кінська кров, наче вияв посмертного побратимства.

Гурт розтоплюється на очах під ударами. Одним з останніх падає Голота. А по лежачим носяться, тратують їх литовські їздці. Завертають, хижим оком кровожера відшукують недобитків і вже летять на них з піднятими важкими палашами. Оподалік пробивається до перелісків старий Панькевич. Голосно викрикує ще уцілівшим пробивається до лісу. Тисне коня самий, у всі сторони увихаючись від насідаючих драгонів. Ще сотня-півтори скоків — і переліски, рятунок, бодай хвилева передишка.

Там і сам пробиваються гуртом і поодинці, почувши його команду козаки. Але їм на переріз жене Смольский з добірними сотнями панцирних. Зчиняється останній бій. Падають литвини, встиляють полонину трупом козаки. До старого полковника підскакують лянсенери. Мент і чорнобильський полковник прошитий списами висне в повітрі й летить, кинений під ноги коня ротмістра Смольского.

Мало кому пощастилось добитись перелісків у горішній частині Лоївки. І в лісі не було рятунку ні передишки. На них кинено свіжі литовські частини. Завзято відбивалися недобитки, та до пів години і там все стихло. Полягло півтретя козацьких полків — увесь Чорнобильський, увесь Брагинський і більша частина Овруцького. Полягли усі старшини. Кількадесять тільки душ, лекше поранених захоплено в полон для допитів, і двох тільки старшин — полкового писаря Овруцького полку Івана Невмерицького[49] й сотенного писаря тогож полку Миколу Бруяку, молодшого полковникового брата. До десятої години на місці лівого крила української кінної армії лежали всуміш тисячі трупів обох воюючих сторін. Нахлинівші тари челяди й чиншовиків підбирали екрізь по полонині розкидану зброю, обдирали мертвих козаків, прошивали ратищем, або прострілювали з пистолів ще живих, поранених і конаючих.

(Дальше буде).

[48] Корвин-Гонсевский був пізніше польним гетьманом Литвин.

[49] Становище полкового писаря відповідало теперішньому начальникови штабу; сотенного — полковому адютантови.

БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ ЗНАЧИТЬ, НАЛЕЖАТИ ДО ТАКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ, ЩО ПОБУДОВАНА НА ПЕВНИХ, ТРІВКИХ І СОЛІДНИХ ОСНОВАХ.

Що про Україну знала Европа?

Статті про Україну в великій французькій Енцикльопедії XVIII ст.

Відома велика французька Енциклипедія, що вийшла в 1751—1780 рр. в 35 томах формату повного аркуша за участи визначних „енцикльопедистів" Даламбера, Дідро, Русо, Бюфона, Вольтера та багатьох інших визначних французьких учених і фільософів-раціоналістів, була, без сумніву, великою подією тогочасного культурного світу. Не тільки тому, що енцикльопедія була могутнім будівничим раціоналістичного думання, але й тим величезним фактичним матеріялом та різноманітними науковими статтями зо всіх ланок знання, ця енцикльопедія ще не стратила свого інтересу і в наші дні.

Повна назва цього величезного колективного твору така: „Енцикльопедія або Систематичний Словник наук, мистецтв і ремесел, вибраний із найліпших авторів та особливо з англійських словників товариством учених й розподілених за порядком Дідро, а в відділі математики Даламбером".

В цій Енцикльопедії майже у всіх її відділах (за виключенням — літератури, риторики, поетики, редактор якого Мармонтель не одважився відірватися від традицій), панувала нова й смілива думка. Її поборювали, як загрожуючу існуючому політичному стану та принципам провідної католицької моралі. Енцикльопедія навіть була в цілому признана за єретичну та шкідливу, й видання було заборонене. Одначе величезний успіх Енцикльопедії в широких масах та захист її впливовими особами причинилися до звільнення від заборони з умовою зменшення накладу та іншими адміністраційними обмеженнями.

Успіх цілого видання ілюструють і її переклади, його в інших краях, що були видруковані в Луцці (1758—71, в 28 тт.), в Лiверно (1770, в 33 тт.), три видання в Швайцарії (1777, 1778 і 1780). Навіть у Росії утворилося було товариство для видання „Перекладів із Енцикльопедії", за ред. Хераскова. Деякі статті вони опублікували в різних журналах.

Тепер мало яка з бібліотек (навіть і найбільших) має в своїх збірках це рідке видання, велику французьку Енцикльопедію. А ще менш бібліотек, що малиб усі томи цієї екцикльопедії.

Вже й це все вищенаведене має викликати загальний інтерес до цього великого твору французьких енцикльопедистів. Увагу українця однак притягує ще одне. Чи були там статті про Україну? та що в них написано?

Статті були. Обидві в т. 17, що вийшов у Нюкастлю (назва не відповідає місцю друку та вжита для конспірації) в 1765 у SAMUEL'A FAULCHE & COMP. Тут на стор. 371—372 находимо таку цікаву статтю (в точнім перекладі):

„Україна (ґеоґ. пон., знаходиться в Европі, межує з північчі з Польщею та Московією, з півдня з землями Очаківських татар, із сходу з Московією та з заходу з Молдавією.

Ця велика країна колись називалася Малою Росією, Червоною Руссю, та ще краще Київською землею; вона перетята Дніпром, що його греки називали Бористеном. Різниця в цих іменах, одного тяжкого для вислову, другого мелодійного — примушує побачити, разом із сотнею інших доказів, грубість усіх старовинних народів Півночі, та милозвучність грецької мови.

Столиця Kiov, колись KIJOVIE, була заснована за імператора Царгородського, що зробив із неї кольонію, ще видно грецькі написи з XII-го століття. Це єдине місто, що має деякі старовини в країні, де люди жили стільки століть, не будуючи стін. Це там великі князі руські зробили свою резиденцію, в одинацятім столітті, перед навалою татар.

Українці, що називаються козаки — відлам старовинних роксолян, сарматів, знищених татарами.

Ця країна творила частину стародавньої Січі. Не диво, що Рим і Костянтинопіль, які панували над стількома народами, мали види на незвичайний край, що ним була Україна. Природа подбала там про добробут народу, але люди не збагатили природи, живучи плодами, що давала некультивована й така плодюча земля та годуючися по всяк час рибою, закохані до безмежности та передовсім шануючи волю та в той самий час служачи за чергою то Польщі, то Турції. Нарешті вони піддалися в 1654 р. Росії, не дуже підлягаючи їй, аж упокорив їх Петро.

Інші народи пишаються своїми містами та селищами. Край розділений на 10 областей. На чолі їх стояв вибраний більшістю голосів проводир, що називався Гетьманом або Ітман. Цей вожд народу не мав верховної влади. Тепер гетьманом назначають придворних російського двору; ці — дійсні губернатори провінції, подібно як і в інших краях, що мають іще деякі привилеї.

В цій країні спочатку були тільки невірні та магометани — вони були охрещені в католицькім обряді, коли служили Польщі; в сучасній добі вони христяться в грецій церкві з того часу, коли входять до Росії" (Опис Росії, DESCRIPT DE RUSSIE, D. I.)"

В 51. рядку кольони фолiової сторінки стаття про екзотичну для французького читача землю Сходу Европи — Україну — має чимало помилок; однак всеж таки подає деякий правдивий матеріял.

Гірше в другій статті, — уривку з Вольтерової „Історії Росії", що видрудувана на 693. сторінці того самого 17 тому Енцикльопедії під назвою ZAPOROVIENS OU ZAPOROGES. Ця стаття також має 51 рядок. Подано в ній таке: „Запорожці (ґеоґр. пон.) люди що належать до козацтва або українці; живуть вони на островах, що знаходяться при виплиі Бористену, й знаходяться під управою одного проводища, обраного більшістю голосів, що носить назву Гетьман або Ітман; але цей голова нації не має вищої влади; запорожці — це приблизно те, що й наші пірати ("FLIBUSTIERES"), відважні розбишаки. Вони одягаються в баранячі шкури; їздили звичайно як пірати до Босфору; тепер утримуються російським двором, що надсилає вельможу, який ними править.

Те, що відзначає запорозьких козаків серед інших народів, це те, що вони ніколи не терплять у своїм оточені жінок, подібно тому, як то думають, як Амазонки не терпіли чоловіків поруч себе.

Жінки, що служать їм для ширення роду, живуть на інших островах ріки; жадного шлюбу, жадної родини; козаки виховують самі дітей чоловічого полу в своїм таборі й залишають своїх дочок матерям. Жадних інших законів, крім установлених необхідністю, а між тим вони мають кількох священиків грецького обряду. З деякого часу збудовано твердиню імени св. Елисавети на березі Бористена, щоб їх спиняти; вони творять у армії нереґулярні частини, і горе тому, хто попаде до їх рук.

Щоб ліпше пізнати запорожців і їх гетьмана, ми наведемо тут інформацію, що походить із кінця 1709 р., про те, як повівся козак Мазепа, зеднавшися з Карлом XII. та його варварами. Мазепа дав великий пир, підчас якого на срібних тарелях подавали запорозькому гетьманові та його кільком старшинам. Колиж ці коменданти впилися горілкою, вони присягали на Євангелії на столі, що дадуть продукти й людей Карлові XII., та віднесли з собою і посуд, і все умебльовання. Хазяїн корчми побіг за ними та вказав на те, що таке поступування не відповідає Євангелії, на яку вони присягали. Слуги Мазепи хотіли відібрати посуд; запорожці збіглись; всі вкупі прийшли скаржитись Мазепі на нечувану зневагу, що її вчинено таким гарним людям, та вимагали, щоб було видано господаря корчми для покарання за законом; його видали і запорожці, згідно звичаю, кидали цього нещасного з рук до рук, як кидають мяча, після чого встромили йому ножа в серце". („Історія Росії", Вольтера, 7 (D.J.).

Хоч і чимало фантастичного подає велика французька Енцикльопедія про далеку й незнану Україну, однак у кожнім разі ці статті — цікаві літературні документи, цінність яких із часом ще більш росте. Ці причини й побудили нас ознайомити з ними широкі українські кола — нам же цікаво знати, що про нас знала Европа.

Прага. **Петро Зленко.**
(„Наша Культура").

Що писала "Свобода" тому 30 років?

19. березня 1914.

НЕБЕЗПЕКА ЕВРОПЕЙСЬКОЇ ВІЙНИ

В останнім часі европейські часописі приносять щораз більше алярмуючі вісти, що Німеччина, Австрія й Росія з небувалим поспіхом готовляться до війни так, начеб ця війна мала вже вибухнути за кілька місяців, ба навіть за кілька тижнів.

ВІДГОМІН ПРОТЕСТУ УКРАЇНСЬКИХ ПОСЛІВ

Протест українських послів в галицькім соймі у Львові проти заборони царського уряду святкувати ювилей Шевченка на Україні викликав великий відгомін в чужій пресі, яка помістила протест у цілости, а російські чорносотенні ґазети накинулися на галицьких українців за протест, а при тім грозять теж і полякам, які до такого протесту допустили.

УКРАЇНСЬКА СПРАВА В РОСІЙСЬКІЙ ДУМІ

В російській Державній Думі (парляменті) внесли посли наглий запит в справі заборони святкувати 100-літні роковини народин Шевченка на Україні. Розправа над наглістю цього внеску відбулася 24. лютого. Була вона дуже цікава, бо найвизначніші московські посли станули проти заборони і заговорили з великою почестю про Тараса Шевченка. По промові принято наглість внеску більшістю голосів проти голосів російських чорносотенців. Після ухвалення наглости переведено дебату над самою забороною.

26. березня 1914.

ПРОТЕСТ АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Український Нардоний Союз вислав на руки президента Злучених Держав Вудрова Вилсона протест проти заборони царським урядом святкувати ювилей Шевченка на російській Україні. Протест кінчиться словами: „ Не маючи іншого способу запротестувати, передаємо оцей наш протест на руки Ваші, Пане Президенте, і прохаємо ласкаво передати його зміст представникови російської імперії при Білім Домі. Джерзі Сити, Н. Дж. 20. березня 1914.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАСІВАЙТЕ ОГОРОДИ!

По радіо й в ґазетах поширюють тепер заклики: „Засівайте Огороди „Перемоги"! („Виктори Гарденс"). Справді тепер уже пора. В нас на фармах уже пересаджують салеру, а салата й рання капуста засіяна в теплих розсадниках. В старому краю, в нашім селі, завжди старалися засіяти росаду перед латинським Благовіщенням. Як не було снігу, то казали: „Буде велика й тверда капуста". А як мак сіяли на жидівського Гамана, то казали: „Маківки виростуть як гамани".

Я читала, що в деяких стейтах огороди не дописали. Та тут треба призадуматися, яка причина. Багато людей думає, що аби тільки засіяти чи засадити, а вже земля сама вродить. Але так воно не є. Щоби з землі зібрати, треба наперед землю нагодувати. Негноєна земля то так, як непомащена капуста: Звариш її, а вона смаку не має. Таке буває і на піснім огороді. Правда, зерно кинене в пісну землю, зійде, буде помаленьки рости, зеленіти, але сили не має. Корінчик один, вітер ним гойдає. Сонце припекло, ростина схилилася й неначе сидить. Минуло літо, а збирати нема що.

Коли згноїти землю, а як ще гній зпід худоби, ото тоді добре. Найліпше гноїти ще з осени, щоб гній перегнив на полі, тоді лекше землю справляти. А як хто не гноїв з осени, то хай штучний навіз уживає і потім може сіяти чи садити. Ростина на згноєній землі має здорове й сильне коріння, глибоко запущене в землю. Вона має більше сили витримати вітер і сонце і видасть обильний плід.

Як ростинка ще мала, коло неї треба мілкіше справляти землю. Коли вже має корінь запущений в землю глибше, тоді можна коло неї ширше справляти почву. Деякі ростини треба скроплювати водою із розпущеним відповідним порошком і то більше ніж раз.

Картоплі добре садити краяні, не більше, як 2 або 3 очка, і зміняти насіння. Маленькі недобрі до садження, бо мають багато очок. Як кожне очко пустить бадильку, то все буде густе, але слабе. Користи з таких бараболь багато не буде. От таке було в мого сусіда минулого року. Посадив в пусту землю маленьку картоплю: ніби росла ціле літо, була буйна, ще й зілля позабивала. Питаюся його раз в осени, чому не копає картоплі. А він каже: „Замала; не оплатиться". От, чому не дописують огороди!

Часто чути нарікання на фармерів, що дорого рахують і тому по крамницях городина дорога. А фармер, колиб половину дістав з того, як продає купець, то був би багатирем. А кілько то треба наробитися, нераз іще доложити, щоб щось випродукувати.

Питалася раз мене одна людина, як то ми робимо, що салата має головки? Вона вже ниткою до купи листя звязувала і так з цього нічого не було! Тоді я їй сказала: „Як то салата „бостон", то мусить бути віддалений один корчик від другого по 12 до 14 цалів („інчів"); а як то „румунка", то від 14 до 16 цалів; а як „айсбурґ", то від 16 до 18 цалів". На те ця людина відповіла: „Та деж би я тільки поля марнувала! Для мене й листя вистарчить".

От, де штука!

Ева Дудяк,
на фармах у Ґрейт Медовз, Н. Дж.

КАРПАТСЬКІ УКРАЇНЦІ БЮТЬ НІМЦІВ

ЛОНДОН. (ОНА) — Тут є вістка, що в Карпатській Україні діють великі загони партизанів. Висадили у повітря транспорт воєнного матеріялу і знищили відділ мадярської поліції, що стерегла гірського просмику. Мадярські демократичні кола в Лондоні підтверджують цю вістку, бо їм вже віддавна відомо, що на Карпатській Україні діяли партизанські загони, які складалися з місцевих людей, та які давніше вибивали тільки мадярське військо і поліцію, а тепер беруться і до німців.

НІМЦІ БЕРУТЬ В ОПІКУ СЛОВАЦЬКУ ДЕРЖАВУ.

БЕРН, Швайцарія, (ОНА). — Тут є вістка, що німці зачинають добиратися до так званої незалежної словацької держави. Дотепер вони тільки дораджували словацьким квіслінґам, як і що робити, кого арештувати, які податки збирати і як тоталітарний лад заводити, а відтепер націсти вже поводяться в Словаччині, як в себе дома. Наприклад, є чутка, що німецькі урядовці забрали в своє посідання цілий ряд громадських і державних будинків, в яких примістили військову команду східнього фронту і вже зачинають цензурувати словацьку пресу. Словацькі редактори, які дотепер пропускали не дуже приємні для німців новинки, дістали від головного військового цензора наказ — не писати нічого про рух німецьких військ і не розводитися над тим, хто буде правдивим господарем Словаччини.

Німецька радіовисильна передала до словацького народу перестороґу, що коли словаки не перестануть шептати один одному про занепад німецької військової сили, коли не будуть слухатись свого проводу і помагати діверсантам поширювати в краю паніку, то німецька влада буде їх за те тяжко карати.

Німецька преса в Братиславі нарікає в передовицях, що словаки зовсім не цікавляться будовою своєї незалежної держави, не платять начас податків, не хотять брати участи в державних демонстраціях, парадах, нерадо записуються до словацької народної армії й не хотять приймати нової валюти. На зібраннях і приватно — словаки добрим словом згадують стару чехословацьку владу і питають один одного — коли то вже раз війна скінчиться. Ґазети обвинувачують словацький уряд, що він надто поблажливо дивився на діверсійну роботу демократичних елементів і толерував всякого роду підривну, проти-німецьку роботу на Словаччині.

Швайцарські обсерватори є тої думки, що німці нарікають на словацький уряд тому, що мають на цілі окупувати цілу словацьку державу. Може бути, що заки ця вістка дійде до американської преси, то німці вже заберуть Словаччину і зробляться там цілковитими й одинокими господарями.

Подяка.

Іде баба-жебрачка і стрічає вояків. Вояки йшли вже багато миль того дня і дуже помучилися. Хотілиб уже спочати. Як побачили старчиху, жаль їх узяв, тай почали їй по центови в хустку кидати. Зраділа старчиха й взялася воякам дякувати: „Ох, мої дорогенькі! Дай вам Боже, щоб ви по цілому світі ходили!"

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

З ДРУГОГО КОНҐРЕСУ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

(В ДНЯХ 22. і 23. СІЧНЯ 1944, В МІСТІ ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.).

Реферат проф. Миколи Чубатого: Самостійна Українська Держава історичною конечністю для замирення Европи.

(8)

Де причини світових воєн?

Двацять літ після першої світової війни світ став знов у вогні. Світовий пожар захопив знов й Америку і ваші сини, ба й батьки синів мусять йти там до Европи за море, щоб гасити новий світовий пожар. Де причина тих так частих зударів в Европі, що втягають у свій воєнних танок цілий світ, питає неодин американець?

Ці причини двоякі. Одні чисто економічні, в першу черґу перенаселення Европи, яка вже не в силі без справедливого розділу дібр виживити своїх мешканців. Перед теперішною війною так і ділили народи в Европі на ситих та на голодних. Приділ заморських кольоній деяким голодним народам в Европі розвязав би частинно европейську кризу.

Імперіялісти та імперіялістики.

Кажу тільки частинно, бо не всюди в Европі перенаселення є головною причиною воєн; є ще другі причини, а саме ті, що в Европі істнують народи зі своєї природи завойовницькі, або як кажемо імперіялістичні, які вважають, що вони мусять конче панувати над кимсь, немов їм так призначено звище. В Европі є передовсім два зі своєї природи завойовницькі народи: Німеччина та Росія. Вони теж є спричинниками двох світових пожарів наших часів.

Німці постійно напирають на своїх сусідів вздовж своєї східної границі, отже на Польщу та на Чехію. Росія з півночи напирає на полудне та на захід, на Україну, на балканський півостров та на середні й малі народи середущої Европи. Оба ці народи, німці та росіяни, на тільки сильні, що в силі кожний конфлікт переміниги у світову війну. Переконані про свою вищість та призначення панувати над іншими народами заколочують вони спокій у світі. Наука націстів про расову вищість німецької раси має свою анальоґію серед росіян, це їх постійний месіянізм когось спасати: раз словян, другий раз православних усего світа, то знов „гнаних та голодних робітників усіх країв" на це, щоб з поза тієї димної заслони будувати імперію Росії. Росія не може навіть свого поширювання на полудне чи на захід оправдувати потребою кольонізаційних просторів, бо їх має аж надто багато в Азії.

Крім тих двох головних великих імперіялістів, є в Европі кілька менших імперіялізмів, що спричиняють льокальні конфлікти; нерідко далекосяглих наслідків. Таким є імперіялізми польський, мадярський, італійський сербський та то що. Ці народи колись століттями панували над своїми сусідами та не в силі погодитися з новими часами демократизації світа і все ще хотліб панувати хоч над частиною території сусіда. На опанування цілих народів як Росія чи Німеччина вони нині заслабі. Звідси повстають конфлікти польсько - український за західно-українські землі, мадярсько-український за Карпатську Україну, мадярсько-словацький, сербохорватський, чесько-словацький то що.

Льокальні менші конфлікти використовують великі завойовники німці та росіяни, щоб розбудовувати свої світові імперії, що неминучо мусить вести до світових воєн.

Шукають шляхів до тривалого мира

Нині по цілому світу розпучливий крок за тривалим миром. Це теж головна ціль нинішної американської політики. До мира можна дійти двома шляхами — або шляхом міжнародної справедливости та кооперації всіх народів великих та малих як рівних, або шляхом перемоги кількох сильних держав над слабшими. Перший мир буде миром тривалим та миром вільних свободолюбних народів, другий мир буде миром на цминтарищі волі і демократії, буде миром опертим на тюрмах, але ніколи тривалим.

Вже в часі теперішної війни ми свідками шукання мира на тих двох шляхах. В перших трьох роках говорилося про мир опертий на міжнародній справедливости, моралі, демократії та волі для всіх. Такий мир хотів уняти в точки Атлянтійський Чартер та деклярація президента Рузвелта про Чотири Свободи для цілого людства.

В четвертім році світової війни, відколи диктаторська Росія стала чинним союзником демократій, зачали говорити щораз частіше про мир опертий на перемозі трьох потуг, з яких одною є саме ця Росія, тюрма народів та країна квовавої диктатури. Ця країна мала би бути одною із тих, що порядкуватимуть світ. На цій частині, де сягалиб її впливи, треба на десятки літ розпрощатися з волею цілих народів. В такім замиренім світі найтяжчою жертвою впав би 45-міліоновий український народ, з якого крови й ми походимо. І саме смертельно загрожена доля народу наших батьків, дідів та прадідів стягнула нас тут нині в роковий день 22. січня, до міста Філядельфії. Знаменний день та місце нашого конгресу.

День 22. січня це подвійне рокове свято українського народу в Европі. Нині 26 літ тому український нарід над Дніпром проголосив Самостійну Державу Українського Народу. Рік пізніше в той самий день, у прекрасний морозистий, але соняшний день представники самостійної Західної України та представники самостійної Східної України получили обі держави, віками розділені землі в одну нерозривну Самостійну Державу Українського Народу. Український нарід зреалізував тоді своє право самоозначення, мрію віків цілих поколінь. Самостійництво та собонрництво стало відтепер основними катеґоріями політичного думання новочасного українця.

Своє право жити власним життям, бути господарем на власній землі український нарід реалізував задивлений в ідеал великого американця президента Вилсона, в право кожного народу на своїй землі створити власну державу. Це ідеал, що зродився у цім городі братньої любови у Філядельфії. Тут народилася американська самостійність, дай Боже, щоб і наш почин став тим самим і для поневоленого українського народу. Тому й промовляючи в обороні поневоленого українського народу в Европі промовляймо мужно та гідно, так як мужно і гідно стокількадесять літ тому у цім місті промовляли творці незалежности цеї свобідної країни.

Мені як синови української землі припала та честь у цей великий день, у цім місті ідеалів американізму промовляти до вас земляки, передати тугу ваших братів з Европи за волею та міжнародним братерством та тверду постанову цю волю вибороти.

Поневолення України одна із головних причин теперішньої війни

Священна воля українського народу жити вільним життям вільного народу у приязні зі сусідами не була сповнена в часі попередної світової війни. Його самоозначення перед 25 літами знехтували. Український нарід поневолили чотири сусіди займанці і саме це поневолення України у великій мірі спричинило вибух теперішної світової війни, хоч не український нарід її викликав. Поневолення українського материка над Дніпром Росією, країни найбагатшої в Европі заохотило другого великого імперіяліста Німеччину керовану міжнародним авантуристом Гітлером відвоювати Україну для себе на кольонію в Европі.

Захоплення частин українських земель, більших та менших Польщею, Румунією та Чехословаччиною мстяться нині таки на самих займанцях. Вони двацять пять літ тому у великій мірі причинилися до того, що нині нема самостійної української держави як противаги Росії та Німеччині, тому нині вони сами падуть жертвою зможеного російського завойовництва. Польща за двацять-літне панування над Західною Україною, що виснажувало її внутрішні сили на поборювання революційного українства, нині сама поставлена в обличчі стати провінцією Росії.

Українські землі захоплені Румунією нині притягають совєтську Росію як медведя мід і її самостійність нині неменше загрожена. За божевільний плян Гітлера, щоби багату Україну, країну старого цивілізованого народу з тисячлітною культурою зробити своєю кольонією, платить нині ціла Европа, мало не всі народи міліонами жертв та знищенням доробку поколінь.

Нині для цілої Европи, ба навіть для цілого світа, зморою стала можливість, що на місці націстичної диктатури над Европою запанує диктатура червоного російського націонал-комунізму.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Звіт з діяльности Українського Відділу А. Червоного Хреста.

Дня 25-го лютого б. р. відбулися річні збори Українського Відділу Червоного Хреста в Міжнароднім Інституті. Голова, пані Марія Сковрон, отворила збори, подякувала присутним за співпрацю, однак жалілась, що отсе вже пятий раз скликає річні збори і коли до роботи приходить коло 60 жінок, то на збори не являються. Не видячи іншого способу уряд звернувся до всіх жіночих орґанізацій, щоб вислати по три делеґатки, то разом з урядницями було 13 присутних. Головою вечера була п. А. Стецько. По звітах урядниць приступлено до вибору нового уряду. Ніхто уряду брати не хотів. По довгій тяганині уряд зістав той самий, з винятком заступниць голови, котрих рішено вибрати пять. Дві, щоб тримали години продукції в порядку на східній і західній стороні міста; дві, щоб довозили роботу до своїх ґруп, бо досі п. Сковрон все те робила і для неї за тяжко.

Одна заступниця має занятись вечірною ґрупою, котра складається з членок 26-го відділу Союзу Українок. Та донині не знаємо, кого з них вибрано. Відтепер всяку роботу, себто шиття і плетення сведрів, або інших річей, буде довозити Червоний Хрест до голови, а заступниці мають забирати від неї. І так на західну сторону один раз поїде О. Каралащ, другий М. Сена. На східну п. А. Сірко; друга мала бути вибрана в своїй орґанізації, себто в Просвітному Товаристві або Сестрицтві.

Звіт діяльности нашого відділу великий, бо за два і пів року головства п. Сковрон. Відділ виконав таку працю:

Продукції 10,600 годин, в котрих вишито 2,119 штук одежі, а виплетено 55 сведрів або шальків. Збірки 1,800 годин, в котрих зібрано в 1942 році $2,337, в 1943 $7,504.94. Концертів було два: один на східній, другий на західній стороні. Один бенкет на західній стороні. Чайних вечерків і бінґо було 3. Підчас концертів і чайних вечерків 65 членкинь одержали відзнаки Ч. Хреста. За 50 годин праці шпилька, за 200 або більше 1 пасок, за 400 або більше 2 паски. Тепер знова маємо ґрупу, котра одержить шпильки або паски. Було дві ґрупи давання крови, одна в червні 1943 року, друга в січні 1944. На дарунки воякам, коли шито мішочки, котрі ідуть до фронту, зібрано $226. Було дві кляси першої помочі в обох частях міста. В строях Червоного Хреста брали ми участь в парку "Belle Isle" в день відзначення державою Дітройтського Американського Червоного Хреста за найбільшу скількість давання крови.

При дарованні полевої кухні або кантини громадою в Гемтрамк ми теж були. В дні „Я Американець", в травні 1943 р. майже всі членки явились в строях Червоного Хреста в величавому поході. Для ветеранів в "Poppy Day" зібрано около $1,500. Назагал наш Юнит виконав величезну працю, а все завдяки пані Сковрон, котра сама їздила автом, не зверталась за помічю до нікого, а кидала собою на всі сторони, щоб все виконати якслід.

Та коли членки на зборах рішили покрити її видатки, як за ґазоліну, телефон і т. д., вона не згодилась на це, а сказала, що робила це для народнього добра. Та просила, щоб на будуче другі занялись деякою працею, бо для неї самої затяжко. Тут варто згадати, що завдяки її старанням і запобігливости наш відділ зістав на другому місці між іншими національними ґрупами.

До уряду ввійшли: Марія Сковрон, голова; Ольга Каралащ, Анна Сірко, заступниці, а три ще не вибрано. Рек. писарка А. Королишин. В американській мові Текля Довгань, фін. писарка Марія Сена, а скарбничка Анна Стецько. Тепер наші членки ходять знова від хати до хати за фондами для А. Ч. Хреста. Тяжка це праця і прикра, однак наші членки не лякаються і віримо, що буде добрий успіх. Було піднесено, щоб відділ уряджував культурні вечірки і т. д. Та цю ділянку праці оставлено другим орґанізаціям, а членки мають досить гуманітарної праці, для якої посвячують багато дорогого часу.

Наш прапор знаходиться в головній кватирі Ч. Х. і членки це знають та стараються кооперувати як найкраще, щоб там остався навсе.

Марія Сена.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КЛІВЛЕНД, О. — Спеціяльні збори Бр. св. Петра і Павла, від. 102, відбудуться в неділю, 2. квітня, зараз по Сл. Божій, в гали де звичайно. З причини, що секретар Микола Бусько зрезиґнував, тому ті збори мають вибрати нового секретаря. Причини резиґнації подамо Вам на зборах. Тож просимо всіх членів прийти на час, бо це дуже важна справа. — Микола Бусько. Дмитро Шмагала, гол. рад.

РАТУЮТЬ ВІД СМЕРТИ МАЙЖЕ ВСІХ РАНЕНИХ ВОЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Бриґадір ґенерал Фред В. Ренкін з Медичного Департаменту Армії виявив, що на 100 ранених американських вояків лікарі ратують від смерти 97. На десять ранених в живіт ратують сім до вісім. Подаючи це до відома, Ренкін висловив переконання, що це найбільший поступ у воєнній медицині за всі часи в історії.

НІМЦІ ВИВОЗЯТЬ ПОЛЬСЬКИХ РОБІТНИКІВ ДО НІМЕЧЧИНИ

СТОКГОЛЬМ, Швеція. (ОНА). — Шведські кореспонденти доносять, що окупаційна влада в Польщі зарядила загальну мобілізацію польських робітників до німецьких фабрик. Кожна здібна до праці людина має негайно зголоситися до німецького бюра праці і зареєструватися. Це відноситься до всіх поляків, чоловіків і жінок, які будуть строго карані коли зіґнорують цей приказ державного делеґата міністерства праці.

Польські тайні орґанізації видали зазив до населення не йти до реєстрації, бойкотувати її, а як німці робитимуть облави на робітників в містах, то хто може — повинен втікати з міста і ховатися на провінції. Німецька влада оповістила через радіо, що кого прилапають, що буде мати при собі партизанську відозву, то буде караний смертю.

НАЦІСТИ ПРИЗНАЮТЬ СВОЄ БЕЗСИЛЛЯ В ПОЛЬЩІ.

ЛОНДОН. — Польська Телеґрафічна Аґенція подає, що Ганс Франк, націстичний ґенеральний ґубернатор Польщі, признав, що німецька поліція вже не може удержати порядку в Польщі. Франк візвав усіх німців у Польщі створити відділи самооборони проти „небезпеки, яка грозить німецьким кольоністам; він додав, що уніформована німецька поліція потребує допомоги „в надзвичайних випадках".

ТАРЗАН, ч. 944. Несподіванка для Слима.

Слим замахнувся з усєї сили, аби зробити Зілу нешкідливою.

Та дівчина, вправлена, як Тарзан, жити в джунглях, блискавично відскочила набік.

В хвилину потім вона збила його з ніг.

Потім, зо сміхом, повним кпин, скочила на дерева.